

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права

Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Правове регулювання торговельних відносин між Україною та ЄС

Студента 2 курсу, 11м групи,
спеціальності 293 Міжнародне право
спеціалізації Міжнародне право

підпис студента

Краснопольський
Артем Ігорович

Науковий керівник
завідувач кафедри міжнародного
публічного права,
доктор юридичних наук, професор

підпис керівника

Дешко Людмила
Миколаївна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри міжнародного
публічного права,
доктор юридичних наук, професор

підпис гаранта

Дешко Людмила
Миколаївна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	7
1.1 Теоретико-методологічні основи концепції європейської інтеграції та етапи їх розвитку.....	7
1.2 Історичні етапи та передумови інтеграції України до Європейського Союзу	11
1.3 Правові засади відносин України з Європейським Союзом.....	15
РОЗДІЛ 2 ВСТАНОВЛЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	19
2.1 Загальна характеристика торговельної політики ЄС із третіми країнами	19
2.2 Особливості торговельної інтеграції України до Європейського Союзу: тенденції та орієнтири	23
2.3 Торговельно-економічне співробітництво між Україною та країнами-членами ЄС (вибрані країни)	27
РОЗДІЛ 3 ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В АСПЕКТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ	31
3.1 Загальна характеристика Угоди про асоціацію у контексті торговельних відносин.....	31
3.2 Особливості надання преференційного режиму для українських товарів на території Європейського Союзу	35
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вступ України до Європейського Союзу є часто обговорюваною темою, адже серед пріоритетів зовнішньої політики України особливе місце займає співробітництво з ЄС. Територіальна близькість України виступила важливим чинником збільшення двостороннього торговельного обміну. Такий вибір європейського вектора розвитку відкриває для держави багато нових перспектив співробітництва з розвиненими країнами континенту, дає можливість економічного розвитку, укріплення українських позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Особливого питання у контексті співробітництва України з ЄС набуває торгівля. Торгівля загалом є важливим питанням для розвитку економіки кожної держави, тому відповідна галузь знайшла своє відображення й у зовнішній політиці України з ЄС. Крім того, на сучасному етапі свого розвитку ЄС виступає найважливішим джерелом інвестицій, що приносять в економіку не лише фінансові ресурси, а й міжнародний досвід корпоративного управління, які спонукають компанії до впровадження міжнародних стандартів якості, обліку тощо. Нині ЄС є найбільшим торговельним партнером України, на який припадає майже третина загального національного зовнішньоекономічного товарообігу. Після підписання Угод про асоціацію, у якій питання торгівлі займало окреме місце, почалося активне обговорення наскільки корисним є таке співробітництво і чи принесе взаємне відкриття ринків користь для України. Ведуться безліч дискусій з приводу подальшого розвитку України в ЄС та її долі, про шляхи прискорення інтеграції, проблеми української інтеграції й тому подібне. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з ЄС відкриває нові можливості реалізації економічного потенціалу країни та створення низки позитивних ефектів для стимулювання внутрішнього виробництва. Водночас співробітництво з ЄС супроводжується цілим рядом ризиків, які реалізуються у зовнішньоторговельному співробітництві та мають бути враховані у зовнішньоекономічній політиці України, що робить обрану тему дослідження актуальною.

Дослідження питання особливостей торговельної співпраці між Україною ЄС знайшло своє відображення у роботах таких видатних українських науковців: В. І. Артёмов, Т. О. Власюк, Н. М. Галазюк, О. В. Гончаров, Н. В. Горін, Є. О. Горюнова, О. В. Довжук, Н. О. Дугієнко, Я. А. Жаліло, Є. Б. Кіш, В. В. Копійка, В. О. Корнієнко, Я. М. Костюченко, А. В. Кривоногова, С. В. Кузьмінов, Л. В. Лебедева, К. Д. Любарцева, І. М. Манаснко, М. М. Микієвич, В. І. Муравйов, Н. В. Непрядкін, М. А. Овчиннікова, О. В. Олійник, С. М. Писаренко, Л. М. Побоченко, В. В. Подвальна, В. А. Романенко, А. Ю. Сібекіна, О. В. Сокур, І. С. Степанова, Т. О. Тохтамиш, Л. А. Українець, В. С. Шевчук, Т. І. Шинкаренко, О. А. Ягольницький, І. В. Яковюк, О. А. Яценко та інші. Також особливості торгівлі між Україною та ЄС досліджувались іноземними дослідниками, серед яких: А. Балежентіс, М. Емерсон, С. Ю. Кашкін, В. Мовчан, А. Моравчік, М. Хейлієр, А. О. Четверіков та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є комплексне дослідження особливостей правового регулювання торговельної співпраці між Україною та ЄС, а також практичних аспектів торгівлі між Україною та ЄС, а також окремими державами-членами ЄС з метою виявлення наслідків, які відповідна співпраця принесе економіці України. Відповідна мета зумовлює постановку в роботі наступних **завдань**:

- визначити теоретико-методологічні основи концепції європейської інтеграції та етапи їх розвитку;
- дослідити історичні етапи та передумови інтеграції України до Європейського Союзу;
- виокремити правові засади відносин України з Європейським Союзом;
- здійснити характеристику торговельної політики ЄС із третіми країнами;
- проаналізувати особливості торговельної інтеграції України до Європейського Союзу
- дослідити торговельно-економічне співробітництво між Україною та країнами-членами ЄС;

- виявити загальна характеристика Угоди про асоціацію у контексті торговельних відносин;
- схарактеризувати особливості надання преференційного режиму для українських товарів на території Європейського Союзу.

Об'єктом дослідження є співробітництво України та ЄС у галузі торговельних відносин.

Предметом дослідження є двостороннє правове регулювання між Україною та ЄС, а також окремими державами-членами ЄС з питань торгівлі, а також національне законодавство з відповідного питання.

Методологічну основу магістерської роботи складає система загальнонаукових, філософських і спеціальних методів, застосування яких забезпечує вірогідність отриманих результатів, досягнення сформульованої мети та завдань дослідження. В основі дослідження природи й сутності – закони, принципи та категорії діалектики, на які опирався автор при аналізі досліджуваного питання. Серед використаних методів варто зосередити увагу на історико-логічному методі, який використано для дослідження етапів становлення ЄС та хронології розвитку співробітництва України з ЄС. Системний метод використано для виявлення внутрішніх зв'язків норм, принципів і інститутів права. Структурно-функціональний аналіз застосовувався для з'ясування особливостей складових компонентів права з метою аналізу норм щодо питання торговельної співпраці України та ЄС. Формально-юридичний аналіз використано для встановлення природи формування й особливостей взаємодії джерел права в просторі та часі.

Наукова новизна одержаних результатів впливає із постановки наукових завдань, яку розкрито в таких положеннях:

- надане визначення поняття «спільна торговельна політика Європейського Союзу»;
- виокремлено п'ять напрямів, за якими доцільно реалізовувати заходи у контексті конкурентоспроможності України на ринку ЄС;

- встановлені окремі держави-члени ЄС, із якими Україна має найбільш тісні торговельні зв'язки та встановлено рівень їхнього розвитку;
- встановлено особливості, притаманні Угоді про асоціацію України з ЄС та зоні вільної торгівлі між сторонами та виокремлені елементи, які відрізняють їх від інших у межах ЄС;

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання отриманої в результаті проведеного наукового дослідження інформації у правотворчій діяльності для вдосконалення чинного законодавства України у сфері регулювання двосторонніх торговельних відносин з ЄС та іншими країнами, у науково-дослідній діяльності для подальшого дослідження питань економічного співробітництва між Україною та ЄС, у навчальному процесі під час викладання та підготовки навчально-методичних матеріалів із навчальних дисциплін «Міжнародне право», «Право Європейського Союзу», «Право міжнародних організацій», «Міжнародні відносини», «Правове регулювання відносин України з ЄС», «Зовнішня політика України».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел у кількості 82 найменування. Загальний обсяг роботи – 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

1.1 Теоретико-методологічні основи концепції європейської інтеграції та етапи їх розвитку

На сучасному етапі проблемі інтеграції приділяється багато уваги. З розвитком європейських інтеграційних процесів, їх поширенням на нові сфери суспільного життя, появою нових, складніших інтеграційних завдань, пов'язаних як з поглибленням інтеграції, так і з розширенням самого інтеграційного об'єднання, активізувалися спроби теоретичного осмислення феномена європейської інтеграції.

Історично, однією з перших висунутих концепцій євроінтеграції, метою якої було європейське об'єднання, була саме концепція федералізму. Це пов'язано з тим, що місцем її зародження була саме Європа, а отже дана концепція є дуже популярною серед дослідників цього краю. Федералізм – це теорія об'єднання різних держав у федерацію на основі єдності їх історичних, економічних та політичних інтересів [9, с. 8]. Основні її положення сформулював англійський соціолог Д. Мітрані, який вніс значний вклад у розвиток функціональної теорії міжнародних відносин. На відміну від класичної федералістської теорії, яка будувала свою стратегію на ідеалізованих розрахунках і готовності суспільства сприймати федерацію як необхідність інтеграційного процесу, Д. Мітрані виводив основні положення своєї концепції з реальних тенденцій і потреб міжнародних відносин у міжвоєнний період, особливо в період кризи 1930-х років. Основна ідея полягала в «запобіганні політичних розбіжностей шляхом розширення мережі міжнародних агентств, націлених на інтеграцію життєвих інтересів усіх націй» [49, с. 54]. Зазначена теорія розвивається під певним натиском концепції ідеалізму, а її прихильники впевнені, що здолати конфліктність системи міжнародних відносин можливо через підтримку та просування демократії, верховенства права, розвиваючи культурну, економічну співпрацю.

Теорія федералізму базується на таких провідних принципах: узгодженість між єдністю (одиниці знаходяться у підпорядкуванні єдиному центру) та незалежність держав, пошук урівноваження між доцентровими та відцентровими силами, між особливим і загальним. У межах європейської інтеграції виокремлюють два базові підходи, кінцевою метою яких є формування наднаціональної держави та передання політичних повноважень на вищий рівень, проте шляхи досягнення цієї мети різні [9, с. 8]. Функціоналізм – інтеграційна теорія, яка пропонує передання державних функцій наднаціональним інституціям для здійснення спільної діяльності або просування спільних інтересів [9, с. 14].

Поява концепції неофункціоналізму фактично зв'язана із намаганням відповісти на певні питання інтеграційного процесу, на які до цього не могли дати відповідь прибічники класичного федералізму. Послідовники неофункціоналізму, на відміну від своїх попередників, в розвитку своєї ідеї виходили з урахування реально існуючих тенденцій процесу євроінтеграції, що дозволило створити й втілити в життя ланцюг важливих її елементів. Ця теорія має низку відмінностей від функціоналізму. Зокрема, найбільш суттєвою з них є визнання необхідності політичного чинника в процесі інтеграції, який не міг бути автоматичним результатом діяльності технократичних еліт [39, с. 10].

Таким чином, неофункціоналістська теорія наблизилася до розуміння процесу європейської інтеграції, зокрема, завдяки наголосові на «ефекті переливання», вона, як і інші інтеграційні теорії, ігнорувала головний елемент цього процесу – поступове формування, розвиток та посилення спільних політик. До середини 1990-х рр. неофункціоналізм залишався фактично основним теоретичним напрямом дослідження європейської інтеграції. Проте, після підписання Маастрихтської угоди, що внесла суттєві корективи у внутрішню та зовнішню політику ЄС, традиційні теорії євроінтеграції потребували змін.

Ще однією теорією європейської інтеграції є транзакціоналізм. На думку Є. О. Горюнової, транзакціоналізм (в інших джерелах – теорія комунікації)

являє собою теорію інтеграції, яка пояснює процеси об'єднання активними комунікаційними зв'язками між ними [9, с. 22]. Засновником цієї теорії є Карл Дойч. Він висунув ідею про те, що інтеграція між державами спрямована, насамперед, на створення спільного простору безпеки для тих держав, які досягли певного рівня розвитку та вже усвідомили необхідність формування своєрідного відчуття єдності, що засновується на взаємних, уподобаннях, довірі, колективній свідомості, взаємоповазі [24, с. 126].

Отже, інтеграція є складним, багатостороннім і часто суперечливим явищем. Попри те, що інтеграція є наслідком усвідомлення необхідності спільного розв'язання проблем сучасності, вона, з одного боку, створює умови для формування інтернаціональних (міждержавних чи наддержавних) політичних інститутів, а з іншого – може призвести до протистояння різних соціально-політичних сил, партій, держав, цивілізацій. Оскільки кожен із теоретичних підходів акцентує увагу на певному аспекті інтеграції, то у практичній діяльності наднаціональні організації не застосовують у «чистому» вигляді ідеї якогось одного теоретичного підходу. Наразі євроінтеграція характеризується ускладненими й багаторівневими взаємодіями інституцій ЄС з національними урядами й саме тому теоретичне визначення майбутнього ЄС знову стало одним з найбільш важливих дослідницьких завдань сьогодення.

Звертаючи увагу на етапи європейської інтеграції, варто зазначити, що у 1946 р. всесвітньовідомий політичний діяч Великої Британії В. Черчилль у його виступі у Цюриху (Швейцарія) закликав до створення Сполучених Штатів Європи. Вів вважав, що подібне міждержавне об'єднання повинне засновуватися на партнерстві Франції та Німеччини зважаючи на те, що ворожнеча цих двох держав призвела до трьох найбільш руйнівних військових конфліктів у Європі упродовж XIX ст.

У 1951 р. шість країн (Федеративна Республіка Німеччина (далі – ФРН), Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург та Італія) об'єдналися у Європейське співтовариство вугілля та сталі (далі – ЄСВС), підписавши

Паризький договір. Таке об'єднання необхідне було для підвищення ефективності національного виробництва.

У 1957 р. цими ж країнами було підписано у Римі договір про Європейське економічне співтовариство (далі – ЄЕС), а також Договір про створення Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом). Цілями останнього було об'єднання зусиль країн-членів для розвитку ядерної енергетики в мирних цілях. Метою ЄЕС було проголошено: зняття торгових обмежень між країнами-членами; встановлення єдиного загального тарифу в торгівлі з третіми країнами; узгодження і проведення єдиної політики в галузі сільськогосподарського транспорту, енергетики; забезпечення вільного пересування капіталів і робочої сили; уніфікація і гармонізація податків; створення валютного союзу. На тогочасному етапі найбільше уваги приділялося в рамках ЄЕС галузям добувної промисловості та аграрному ринку.

Згодом, у 1991 р. було укладено Маастрихтський договір, який набрав чинності 1 листопада 1993 р. Цей договір фактично вніс зміни до Римського договору про ЄЕС і став установчим договором про ЄС.

У 1999 р. країни-учасниці уклали Амстердамський договір, який доповнив попередні засновницькі договори наступними пунктами: посилив захист прав і свобод людини; розширив сферу соціальної політики ЄС; розвинув інститут європейського громадянства; вніс поправки в інституційну сферу ЄС тощо.

Останнім і ключовим етапом у формуванні Європейського Союзу стало підписання у 2007 р. Лісабонського договору. Він складається з Договору про ЄС, Договору про функціонування ЄС та Хартії основних прав ЄС. На сьогодні Лісабонський договір є установчим та основоположним у діяльності Європейського союзу.

Сьогодні, як зазначає український дослідник І. М. Манаєнко, Європейський Союз – це найвища форма мегарегіональної багатосекторної інтеграції, що системно охоплює економічні, виробничі, політичні відносини, громадянські права та зовнішнє співробітництво держав-учасниць [30, с. 23].

До складу ЄС входить 28 держав-учасниць з населенням понад 505 млн людей. Інституційний механізм ЄС містить у собі такі органи, як Європейський парламент, який обирається на п'ять років громадянами Європейського Союзу та має законодавчу владу, Рада Європейського Союзу, Європейська рада, Європейська комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейський суд аудиторів.

1.2 Історичні етапи та передумови інтеграції України до Європейського Союзу

Фактично можна стверджувати, що історія відносин між Україною та ЄС розпочалася в грудні 1991 р., коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головної в ЄС країни, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України. Правовою основою відносин між Україною та ЄС стала «Угода про партнерство та співробітництво» (далі – УПС) від 16 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.), яка започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань [25, с. 49].

Партнерський діалог Україна – ЄС розвивається під час проведення щорічних самітів Україна – ЄС за участю Президента України; Ради з питань співробітництва за участю Прем'єр-міністра України; Комітету з питань співробітництва; Комітету парламентського співробітництва; регулярних консультацій Україна-Трійка ЄС, постійних експертних консультацій. Між Україною та ЄС щорічно відбувається понад 80 офіційних зустрічей та консультацій на високому й експертному рівнях [3, с. 45].

У 2005 р. тогочасний Президент України Віктор Ющенко зробив заяву, у якій наголошувалося на тому, що членство України в ЄС є одним із зовнішньополітичних стратегічних завдань. Майже всі фракції п'ятого скликання (2006 – 2007 рр.) Верховної Ради (за виключенням комуністичної партії – 5 %) підтримують приєднання до ЄС, у тому числі обговорюють можливість переходу до більш тісних форм співробітництва.

У 2005 р. під час засідання Ради з питань співробітництва схвалено План дій Україна – ЄС – двосторонній політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірно-правової бази. План дій містив перелік конкретизованих зобов'язань України у сфері зміцнення демократичних інституцій, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ та заходів щодо розвитку співпраці з ЄС [25, с. 50].

У Страсбурзі (Франція) 12 липня 2007 р. Європейським парламентом було ухвалено резолюцію про висловлення підтримки Україні та надання перспективи членства в Союзі. В зазначеному документі йдеться про те, що Україна має право стати повноправним, рівним членом ЄС. У резолюції також відзначено, що підписання Угоди про асоціацію не є кінцевою метою партнерства, а відповідно до Статуту Європейського Союзу, всі європейські країни, включаючи Україну, мають довгострокову можливість для подання заявки на членство у ЄС.

Своє головне завдання Україна у 2007 р. Україна вбачала в утвердженні європейських цінностей і стандартів у політиці, економіці, соціальній сфері. У цьому – запорука суспільної стабільності й сталого розвитку нашої держави. Про це свідчать пріоритети співробітництва між Україною та ЄС на 2007 р., а саме: ведення переговорів щодо укладення нового базового договору між Україною та ЄС на заміну Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС; започаткування переговорів щодо укладення Угоди про створення ЗВТ між Україною та ЄС після вступу до СОТ; реалізація завдань, окреслених в Угоді про спрощення візового режиму та про реадмісію між Україною та ЄС, продовження візового діалогу у напрямі запровадження безвізового режиму у довгостроковій перспективі та інше [3, с. 47-48].

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» у 2010 р. Відповідно до ст. 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції

України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС» [44].

Початком сучасного етапу можна вважати 22 лютого 2014 р. З того часу діє рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України». Також відбулася ратифікація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та було прийнято Розпорядження «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№ 207) [16]. Вчені також зазначають, що існують певні перешкоди для України: 1) низький рівень поінформованості громадян про перспективи членства України в ЄС; 2) сумніви стосовно того, що євроінтеграція матиме вигоду для України; 3) замкненість України між вимогами Європейського Союзу та Росії; 4) занепокоєність щодо конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку та еміграція робочої сили; 5) проблема корупції [5].

На сучасному етапі відносини між Україною та Європейським Союзом засновуються на Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 2014 р. Її підписання відбулося у два етапи. 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А. Яценюк. Зокрема, підписані Преамбула, ст. 1, Розділи I «Загальні принципи», II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» і VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди. На Саміті Українською Стороною також була зроблена заява, що зобов'язання України, які випливають зі ст. 8 Угоди про асоціацію стосовно ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України. Пізніше, 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України П. Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів

28 держав – членів ЄС була підписана економічна частина Угоди – Розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством», які разом з рештою тексту Угоди становлять єдиний документ. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [62].

У 2016 р. набула чинності Угода про ЗВТ (далі – ЗВТ). Положення Угоди вміщені в розділ IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС від 2014 р. Цей розділ має назву «Торгівля і питання пов'язані з торгівлею» і складає 2/3 від усього обсягу основної (без додатків і протоколів) частини Угоди (156 із 245 сторінок). В загальному розумінні ЗВТ – це тип міжнародної інтеграції, за якої в країнах-учасниках скасовуються митні збори й кількісні обмеження у взаємній торгівлі. Тож Угода між Україною та ЄС також передбачає, в першу чергу, скасування (в окремих випадках – суттєве зменшення) експортних та імпорتنих мит.

На сьогодні для України вступ до ЄС залишається метою, задля досягнення якої здійснюється активна діяльність в політичній, правовій, економічній та інших сферах. На жаль, довготривала політична криза в нашій державі, наряду з досить тяжким економічним станом створює значні перепони на євроінтеграційному шляху України. Крім того, існує низка інших чинників: збройний конфлікт на сході; проблема внутрішньо переміщених осіб; важкий процес ратифікації Угоди про Асоціацію; політичний та економічний тиск з боку сусідньої держави та інші. Однак, варто розуміти, що європейський вибір України не є спонтанним рішенням. Наша держава стала на шлях до євроінтеграції вже після розпаду Радянського Союзу, зробивши вибір на користь європейських демократичних цінностей та свобод. Досвід більшості східноєвропейських держав вказує на те, що простого та доступного способу вступу до ЄС не існує. Це важкий і довгий шлях, половину якого ми вже пройшли.

1.3 Правові засади відносин України з Європейським Союзом

Угода про партнерство та співробітництво (далі – УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 01.03.1998 р.) – це перша угода, підписана ЄС з країнами колишнього Радянського Союзу. Вона започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань [64]. 21 лютого 2005 р., під час засідання Ради з питань співробітництва, Україна та ЄС підписали трирічний План дій – двосторонній політичний документ, який містить заходи щодо розширення політичної співпраці та поглибленню економічної інтеграції України до ЄС. План дій покликаний вивести на якісно вищий рівень відносини України та ЄС у порівнянні з теперішніми рамками УПС. Згідно з цим документом, Україна бере на себе значні політичні зобов'язання щодо проведення внутрішніх демократичних перетворень, економічних реформ та адаптації національного законодавства до норм та стандартів ЄС в низці секторів економіки. Практичний внесок ЄС у реалізацію Плану дій зводиться до технічної та фінансової допомоги у рамках новоствореного механізму допомоги «Європейський Інструмент партнерства та сусідства».

24 листопада 2009 р. набрав чинності Порядок денний асоціації Україна – ЄС (далі – ПДА). ПДА складається зі вступу та трьох розділів, у котрих визначено принципи, сфери й інструменти співпраці сторін. У вступній частині ПДА підкреслюється, що розвиток відносин між Україною та ЄС сприяє створенню умов для переходу від співпраці до поступової економічної інтеграції й поглибленої політичної асоціації. Україна є учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство», установчий саміт якої відбувся у м. Прага (Чехія) 7 травня 2009 р. [42].

На сьогодні, офіційним документом про співробітництво України з Європейським Союзом є Угода про асоціацію, підписана у 2014 р. Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором із третьою країною, будь-коли укладеним ЄС. У

довгостроковій перспективі угода має підвищити конкурентоспроможність товарів, що виробляються в Україні, а відтак, підвищити обсяг експорту на всесвітніх ринках. Окрім того, зі зростанням якості українських товарів зміцняться позиції національних виробників на внутрішньому ринку. Водночас українські споживачі матимуть доступ до якісніших і дешевших товарів і послуг [48].

Важливою складовою частиною Угоди про асоціацію з Україною з ЄС є Угода про ЗВТ між Україною та ЄС. Вона передбачає досягнення максимально глибокої економічної інтеграції на основі двосторонніх домовленостей в рамках переговорів з ЄС щодо вступу України до СОТ.

Угода про асоціацію містить до тисячі друкованих сторінок, а за своєю структурою складається з преамбули, семи розділів, 43 додатків та 3 протоколів. Додатки та протоколи до цієї Угоди є її невід'ємною частиною [62]. Зазначимо, що у преамбулі та Розділі I «Загальні цілі та принцип» до Угоди про асоціацію окреслюється підґрунтя, яке існує сьогодні для укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема визнання з боку ЄС європейського вибору та європейських прагнень України як європейської країни, що поділяє з ЄС спільну історію і спільні цінності, а також визначені цілі Угоди, серед яких – створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС.

Розділ II «Політичний діалог та реформа, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері закордонних справ та політики безпеки» містить положення, реалізація яких має сприяти розвитку і зміцненню політичного діалогу у різних сферах, у тому числі поступовій конвергенції позицій України з ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики. У ньому охоплюються такі питання як цілі політичного діалогу, діалог і співробітництво щодо внутрішніх реформ, а також зовнішню політику та політику безпеки. За положеннями Угоди, співпраця у цьому напрямку передбачає низку форумів для проведення політичного діалогу: Саміт Україна-ЄС та Рада з питань асоціації.

У Розділі III «Юстиція, свобода і безпека» визначені напрямки взаємодії у відповідних сферах. Підкреслюється верховенство права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема у сфері правоохоронної діяльності та встановлення правосуддя, насамперед зміцнення судової системи, покращення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості. Відповідно до міжнародних зобов'язань України та її стратегічної мети щодо подальшої європейської інтеграції Україна продовжуватиме внутрішні перетворення на основі зміцнення демократії, верховенства права, поваги до прав людини, принципу розподілу влади та незалежності суду, демократичних виборів відповідно до норм і стандартів ОБСЄ та Ради Європи (політичний плюралізм, свобода слова та ЗМІ, повага до прав осіб, що належать до національних меншин, недискримінація за ознакою статі, політичної, релігійної та етнічної приналежності).

Розділ IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» як уже було зазначено раніше, визначає ЗВТ, яка передбачає лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами, лібералізацію руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили.

Відповідно до Розділу V «Економічне та секторальне співробітництво» закріплені положення про умови, часові рамки гармонізації законодавства України та законодавства ЄС, зобов'язання України щодо реформування інституційної спроможності відповідних установ та принципи співробітництва між Україною, ЄС у низці секторів економіки України та напрямків реалізації державної галузевої політики.

Розділ VI Угоди про асоціацію «Фінансове співробітництво» описано механізми отримання Україною фінансової допомоги з боку ЄС, поглиблення співпраці України та ЄС з метою попередження та боротьби з шахрайством, корупцією та незаконною діяльністю, зокрема шляхом поступової гармонізації українського законодавства у цій сфері із законодавством ЄС, обміну відповідною інформацією тощо.

У останньому Розділі VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» передбачається запровадження нових форматів співробітництва між Україною та ЄС, створення Ради та Комітету з питань асоціації, Парламентського комітету. З метою залучення до реалізації Угоди громадянського суспільства буде створена Платформа громадянського суспільства. Угода про асоціацію передбачає спеціальне інституційне утворення для відносин ЄС та України. На найвищому рівні – Саміт ЄС-Україна, що забезпечує діалог найвищого рівня і платформу для зустрічей президентів. На міністерському рівні – діалог у рамках Ради з питань асоціації, яка може проводити зустрічі у будь-якому форматі. Допомогу Раді з питань асоціації надає Комітет з питань асоціації з підкомітетами з галузевого співробітництва. Угода про асоціацію передбачає і парламентську співпрацю, зокрема, у рамках Парламентського комітету з питань асоціації.

Угода встановлює конкретні строки для узгодження українського законодавства з відповідним законодавством ЄС, які коливаються у межах від 2 до 10 років після набуття Угодою чинності. Для перевірки виконання встановлених зобов'язань в Угоді передбачені спеціальні положення щодо моніторингу, що означає здійснення постійного оцінювання стану виконання і реалізації заходів та зобов'язань, передбачених Угодою.

Угода передбачає і механізм вирішення суперечок, який використовуватиметься, якщо якась зі сторін не виконає свої зобов'язання. У частині ЗВТ додатковий обов'язковий механізм вирішення спорів створено у вигляді спеціального протоколу, який спирається на традиційний спосіб вирішення спорів у рамках СОТ. Термін дії Угоди про асоціацію між ЄС і Україною необмежений. Угода про асоціацію перекладена 22 мовами ЄС і українською [62]. Відповідно до чинних угод Україна має продовжувати забезпечення дотримання основних принципів та свобод громадянина в повному розумінні, що передбачені правом Європейського Союзу. Такими принципами є принцип рівності, принцип поваги прав людини та його основних свобод, принцип гарантування прав та свобод.

РОЗДІЛ 2 ВСТАНОВЛЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

2.1 Загальна характеристика торговельної політики ЄС із третіми країнами

Торгівля займає одне із найважливіших місць у діяльності Союзу, адже із самого початку свого створення ЄС планувався саме як економічний Союз держав, що само собою обумовлює вагоме місце для торговельних питань. Необхідність в загальній торговельній політиці продиктована об'єднанням держав-членів в єдиний економічний простір (внутрішній ринок ЄС), включаючи єдину митну територію (митний союз ЄС). Результатом стало перетворення Союзу в єдиного суб'єкта міжнародних економічних відносин, який в торгово-економічних зв'язках з іншими (третіми) країнами виступає від імені всіх своїх держав-членів і громадян [21, с. 481].

Перш ніж перейти до розуміння торговельної політики ЄС із третіми країнами, слід розглянути загальні особливості торговельної політики ЄС. Як зазначають видатні українські дослідники права ЄС В. І. Муравйов та М. М. Микієвич, під спільною торговельною політикою варто розуміти сукупність норм, які регулюють торгівлю країн-членів ЄС з третіми країнами. Треба, однак зазначити, що спільна торговельна політика тісно пов'язана з нормами, які регулюють внутрішню торгівлю ЄС між країнами-членами та закріплюють основні засади спільного ринку ЄС [36, с. 256]. Інший вітчизняний дослідник С. М. Писаренко зазначає, що спільна торговельна політика ЄС спрямована на регулювання зовнішніх зносин ЄС. Її мета полягає у сприянні позитивним структурним зрушенням в економіці ЄС, соціальному розвитку та реалізації основних цілей ЄС [39, с. 162].

Слід також відзначити, що сам досліджуваний термін уперше з'явився у Договорі про Європейське економічне співтовариство (далі – ЄЕС) від 1957 р., який проголосив об'єднання держав у митний союз, ліквідацію кордонів для торгівлі та запровадження спільної торговельної політики щодо третіх країн. Як

ззначається у ст. 131 Договору про ЄЕС: «Спільну торговельну політику належить ґрунтувати на однакових принципах, зокрема стосовно змін тарифних ставок, укладання тарифних та торговельних угод, досягнення однаковості заходів лібералізації, політики експорту та захисту торгівлі, таких як ті, що їх належить вживати у разі демпінгу чи субсидій» [79]. Подальше тлумачення відповідного терміна було здійснено Судом ЄС, зокрема у Компетентній думці 1/78 від 1979 р. Судом було відзначено, що основною ідеєю, яка була закладена при створенні Європейського співтовариства була лібералізація торгівлі, а Договір про заснування ЄЕС не містить жодних перешкод для розвитку торговельної політики Європейського співтовариства. Крім того, Суд ЄС відзначив, що спільна торговельна політика ЄС має виключний характер, вказавши, що після закінчення перехідного періоду 31 грудня 1969 р. держави-члени не можуть вести самостійну торговельну політику щодо третіх країн [78].

Надалі відповідні положення були закріплені й в установчих договорах ЄС. Зокрема, у положеннях ст. 207 Договору про функціонування ЄС від 2007 р. зазначено: «Спільна торговельна політика ґрунтується на уніфікованих принципах, зокрема стосовно змін тарифних ставок, укладання тарифних та торговельних угод, пов'язаних із торгівлею товарами та послугами, а також торговельних аспектів інтелектуальної власності, прямих іноземних інвестицій, досягнення уніфікованості заходів лібералізації, експортної політики та заходів для захисту торгівлі, таких як ті, яких вживають у випадку демпінгу або субсидування. Спільна торговельна політика здійснюється у контексті принципів та цілей зовнішньої діяльності Союзу» [72]. Тобто, у відповідних положеннях було підтверджено виключний характер спільної торговельної політики ЄС, включаючи до неї також і торгівлю послугами, торговельними аспектами прав інтелектуальної власності та прямі іноземні інвестиції

Таким чином можна стверджувати, що спільна торговельна політика ЄС – це сукупність правових норм, які регулюють особливості торговельної діяльності ЄС із третіми країнами. Тобто, говорячи про торговельні відносини ЄС та третіх країн, ми розуміємо спільну торговельну політику.

Слід зазначити, що С. М. Писаренко виокремлює наступні етапи розвитку торговельної політики:

- етап зон вільної торгівлі (1959-1967 рр.) – поступове скасування мит і кількісних обмежень у взаємній торгівлі відповідно до Римських договорів 1957 р.; злиття виконавчих органів Європейського об'єднання вугілля та сталі, Євратома і ЄЕС;
- етап митного союзу (1968-1976 рр.) – встановлення спільного митного тарифу щодо третіх країн замість національних тарифів;
- етап спільного ринку (1987-1992 рр.) – скасування фізичних, технічних і фіскальних бар'єрів у торгівлі між країнами-членами, гармонізація правил економічної діяльності, зближення законодавства;
- етап економічного і валютного союзу (з 1993 р. – дотепер) – провадження спільної валюти, посилення політичної інтеграції відповідно до Маастрихтського договору 1992 р. та подальших змін, які були внесені Амстердамським договором від 1997 р.; Ніщцькому договорі від 2001 р. та Лісабонському договору від 2007 р. [39, с. 162].

Зазначимо, що науковці (серед яких такі видатні вітчизняні фахівці з права ЄС, як Н. В. Горін, В. І. Муравйов, С. М. Писаренко, Л. А. Українець та інші) виокремлюють два види спільної торговельної політики ЄС: автономну та договірну. Автономна політика полягає у виробленні односторонніх положень (ухвал, директив, рішень) Радою ЄС, дія яких поширюється тільки на країни-члени ЄС та, відповідно, на їхніх громадян і є обов'язковою для них. Важливими складовими автономної зовнішньоторговельної політики є запровадження спільного митного тарифу стандартизація, торговельно-політичні заходи, спрямовані на захист ринку, наприклад, у випадках демпінгу і субсидій, та оскарження підприємства у випадку нечесної конкуренції. У свою чергу договірна політика стосується дво- або багатосторонніх угод між ЄС і торговельними партнерами та відповідно між ЄС і міжнародними організаціями. При цьому ЄС виступає завжди як єдине ціле.

До компетенції країн-членів ЄС у сфері зовнішньої торгівлі належать, зокрема, самостійні дії щодо подолання економічних ускладнень, пов'язаних з імпортом із «третіх» країн. За надзвичайних обставин країни-члени можуть вимагати у Єврокомісії права на застосування ними необхідних захисних заходів, і вона у стислі строки санкціонує їх дії. Разом із тим за Єврокомісією залишається право змінити чи скасувати ці односторонні заходи країн-членів. У цьому разі пріоритет віддається заходам, що можуть завдати меншої шкоди функціонуванню єдиного ринку.

Особливу увагу необхідно звернути на принципи торговельного права ЄС. Зазначимо, що під принципами торговельного права ЄС варто розуміти основоположні норми, на яких базується правове регулювання торгівлі в ЄС. Зазначені принципи були сформовані ГАТТ-СОТ та поступово перейшли до права ЄС та застосовуються ним. Відповідні принципи діють в середині ЄС, а також поширюються на треті держави. До таких принципів передусім належать принципи спільного ринку ЄС (свобода руху товарів, послуг, осіб та капіталів), на яких базується внутрішня торгівля ЄС. Принцип національного режиму та принцип найбільшого сприяння були запозичені торговим правом ЄС з права СОТ. Так, товари з третіх країн, які перебувають у вільному обігу на території ЄС повинні користуватись тим самим режимом, що й товари походженням з ЄС, тобто вони не підлягають кількісним та еквівалентним їм обмеженням, застосуванню мит, чи інших зборів еквівалентної дії або застосуванню дискримінаційного законодавства.

Крім загальних принципів торгівлі із третіми країнами, виокремлюють також спеціальні принципи: принцип захисту національної промисловості, принцип сприяння справедливій конкуренції (принцип відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією), принцип дій у надзвичайних ситуаціях, принцип регіональних торговельних домовленостей, а також принцип автоматичного поширення засад торгової політики на нових держав-членів. Інколи виділяють також принципи реалізації торговельної політики ЄС з іншими країнами, зокрема: у разі торгівлі на території ЄС товарами з інших

країн – принцип асиміляції товарів з третіх країн, що пройшли всі необхідні митні формальності та випущені у вільний обіг на території однієї держави-члена ЄС; у разі торгівлі ЄС на території інших країн – протекціоністське відношення до власного товару та товаровиробників, впровадження засад та принципів, аналогічних тим, що містяться в установчому договорі або актах інститутів ЄС [70, с. 492].

У окрему групу слід виокремити принципи договірної європейської права, які виступають, свого роду, узагальненням торговельних звичаїв *lex mercatoria* і впливають на формування торговельного права ЄС, а також деяких інших галузей, зокрема договірної права.

Таким чином, можна стверджувати, що торговельна політика ЄС із третіми країнами формувалась протягом усього часу становлення ЄС та поступово перейшла із компетенції держав-членів до компетенції ЄС. Вона закріплена в установчих договорах ЄС та розтлумачена Судом ЄС у його компетентній думці. Спільна торговельна політика діє на підставі загальних та спеціальних принципів.

2.2 Особливості торговельної інтеграції України до Європейського Союзу: тенденції та орієнтири

Питання торговельного співробітництва України та ЄС з огляду на європейський вектор розвитку України, є дуже актуальним. За даними, які наводяться на офіційному сайті Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві атомної енергії, протягом 2018 р. Європейський Союз залишався ключовим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 41,1 % від загального обсягу торгівлі України.

Зазначимо, що після підписання політичної частини Угоди про асоціацію у 2014 р., відбулось одностороннє відкриття ринків ЄС, що почало функціонувати з травня 2014 р., зумовило скасування чи зменшення тарифів з експорту промислових товарів та сільськогосподарської продукції України [50,

с. 42]. Впровадження поглибленої ЗВТ з ЄС впливає, в першу чергу, на стан бюджетних надходжень, політику квот, а також на реформування та модернізацію вітчизняних підприємств, які мають використати період відтермінування для підвищення своєї конкурентоспроможності.

Поглиблена та всеосяжна угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС – це широкомасштабна за змістом торговельна угода, яка спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС [68].

Зменшення ввізних мит є основною відправною точкою для створення ЗВТ. ЗВТ майже повністю лібералізує торгівлю товарами між Україною та ЄС, але зі значною асиметрією, оскільки ЄС вже скасував ввізні мита в повному обсязі й негайно для більшості товарів, у той час як Україна відкриватиме ринок для багатьох товарів протягом трьох-семи років. Це унікальна можливість для українських виробників збільшити свій експорт на ринок ЄС, перш ніж на внутрішньому ринку розпочнеться повноцінна конкуренція. Проте для багатьох сільськогосподарських товарів безмитна торгівля залишалась обмеженою через існування тарифних квот. Однак останні не є ключовим обмеженням українського експорту в ЄС доти, доки не будуть запроваджені стандарти ЄС щодо безпечності харчових продуктів [73].

Згідно з даними Державної служби статистики, у перший рік вільної торгівлі з країнами ЄС вітчизняний експорт до євроспільноти зріс на 3 %, а товарообіг – на 6 % [12]. Проте зростання експорту в секторі агропродовольства зросло не настільки як очікувалося спочатку. Преференції надані в ЄС в рамках ЗВТ, а саме безмитні квоти використовуються швидко великими трейдерами, а загальні умови оподаткування не під силу вітчизняним виробникам.

Крім того, інтеграція економіки України потребує подальшого удосконалення системи регулювання аграрного сектору, який повинен забезпечувати безперервність процесу відтворення продуктивності сільського господарства, стабільність сільськогосподарського виробництва та доходів сільгоспвиробників, а також сприяти забезпеченню продовольчої безпеки держави.

Серед основних напрямків та перспектив для українського ринку у зв'язку з активним просуванням торгівлі із ЄС можна виокремити наступні: поступове скасування усіх митних зборів для товарів, які постачаються до ЄС; спрощення митних процедур; збільшення рівня якості українських товарів, які будуть експортуватись до ЄС, а також тих, як будуть продаватись на внутрішньому ринку України; прискорення сертифікаційних процедур при потраплянні на ринок ЄС; взаємний доступ на усі ринки послуг між Україною та Союзом.

Таким чином можна стверджувати, що доцільно реалізовувати заходи у контексті конкурентоспроможності України на ринку ЄС за п'ятьма основними напрямками. Перший напрям охоплює гармонізацію українських вимог до якості та безпеки товару відповідно до стандартів, прийнятих у ЄС. Другий напрям полягає у збільшенні експортного потенціалу вітчизняних виробників через: сприяння впровадженню систем управління якістю на основі принципів ISO; покращення репутації України на міжнародному ринку; заборона адміністративного втручання у регулювання зовнішньої торгівлі; створення дієвого механізму надання фінансової підтримки підприємствам через механізм здешевлення коротко- і довгострокових кредитів для модернізації й реконструкції виробництва.

Третій напрям полягає у налагодженні сучасної інфраструктури вітчизняного ринку за допомогою створення інфраструктури для консультативної-дорадчої роботи експертів з виробниками при кожному департаментів міжнародного економічного співробітництва в розрізі областей.

Сутність четвертого напрямку розкривається через налагодження співпраці між виробниками та науковими та дослідними установами через запровадження грантових програм у вищих навчальних закладах з метою підтримки університетських досліджень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на європейському ринку, що дозволить акумулювати обмежені фінансові активи підприємств і спрямувати їх на розробку і впровадження нових технологій. Останній, п'ятий напрям проявляється у необхідності використання позитивного досвіду країн ЄС у напрямі зміцнення конкурентоспроможності виробників на зовнішніх ринках.

Таким чином, проаналізувавши особливості торговельної інтеграції України до ЄС можна стверджувати, що показник торгівлі товарами та послугами з ЄС закріпив за ЄС статус основного торговельного партнера України. Найбільші експортні поставки товарів Україна здійснювала до Італії, Польщі, Німеччини, Іспанії, Угорщини та Нідерландів. Найбільші імпорتنі поставки товарів серед країн ЄС здійснювалися з Німеччини, Польщі та Угорщини. Своєю чергою, найбільші обсяги експорту та імпорту послуг здійснювалися з Великою Британією та Німеччиною [58].

В цілому, проаналізувавши стан зовнішньої торгівлі України з ЄС можна стверджувати, що відбувається поступова інтеграція у торговельній галузі. У відносному вимірі важливість ЄС як торговельного партнера України зростає, тому можна стверджувати, що відбулася переорієнтація зовнішньоторговельних потоків України у напрямку ЄС. Напрями інвестування з країн ЄС у промисловість України засвідчують, з одного боку, що країна розглядається передусім як постачальник сировини, напівфабрикатів, продуктів із незначною частиною доданої вартості й нижчих технологічних укладів. А з іншого боку, чітко прослідковується небажання створювати собі потенційних конкурентів у машинобудуванні, фармацевтичній промисловості, інших високотехнологічних сферах, де Україна розглядається як ринок збуту відповідних товарів.

2.3 Торговельно-економічне співробітництво між Україною та країнами-членами ЄС (вибрані країни)

У контексті дослідження загальних тенденцій розвитку торговельних відносин між Україною та ЄС, особливого значення набуває дослідження економічних відносин з окремими країнами-членами Союзу. З урахуванням цього, ми вважаємо доцільним провести аналіз торговельного співробітництва з відповідними державами. На нашу думку, актуально взяти для аналізу держави-члени ЄС, які межують з Україною (Польща, Угорщина, Румунія), а також країни-члени ЄС, які займають провідні місця серед торговельних партнерів України (Німеччина).

Перш за все розглянемо торговельно-економічне співробітництво України та Польщі. Відзначимо, що Польща входить до ЄС із 2004 р. і на сьогодні є однією із країн, які набули дуже стрімкого розвитку після отримання членства у ЄС. Як зазначає український науковець О. В. Олійник, Польща залишається одним із головних стратегічних партнерів України на європейському континенті, насамперед щодо підтримки її зусиль, пов'язаних із наближенням до ЄС та можливим майбутнім членством у цьому об'єднанні [38].

Зазначимо, що існує правова база співробітництва між Польщею та Україною, яка на сьогодні нараховує близько ста сорока трьох угод із різних питань, що свідчить про високий рівень співробітництва. Однак, для подальшого співробітництва потрібне вдосконалення договірної регулювання деяких питань, пов'язаних з економічним співробітництвом та торгівлею. На сьогодні ведеться активна робота щодо підготовки двосторонніх документів у сфері торговельно-економічного та енергетичного співробітництва, прикордонної співпраці, транспорту, екології, культурно-гуманітарного співробітництва, молодіжної політики та військово-технічної співпраці тощо.

Спираючись на офіційні дані Міністерства закордонних справ України, за результатами 2018 р. Польща залишається другим найбільшим торговельним партнером України в ЄС (з питомою вагою 14,7 %). Обсяг торгівлі товарами й послугами з Польщею за 2018 р. склав майже 7,5 млрд дол. США, що

забезпечило зростання на 12,4 % у порівнянні з 2017. За результатами 2018 р. Польща зберігає статус другого найбільшого у світі ринку для українського експорту товарів 3,3 млрд дол. США (7 % від загальносвітового експорту України та 16,2 % від українського експорту до ЄС) [51]. Таким чином, можна стверджувати про високий рівень розвитку торговельних відносин із Польщею.

Загалом можна відзначити, що торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею розвивається і може бути оцінене як перспективне, оскільки держави мають спільний державний кордон, а їх гео економічні інтереси та стратегічні цілі можна визнати спільними. На нашу думку, серед основних завдань перед Україною стоїть не тільки збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, а і якісні зміни в її структурі: диверсифікація взаємної торгівлі, активний розвиток торгівлі у сфері послуг, розширення співробітництва у промисловому та логістичному секторах.

Звертаючи увагу на відносини України та Угорщини (член ЄС із 2004 р.) відзначимо, що станом на 1 січня 2019 р. договірно-правова база між Україною та Угорщиною налічує 88 чинних міжнародних договорів та міжнародних документів, які регулюють двостороннє співробітництво практично в усіх сферах, у тому числі й у питанні торгівлі. Так, між зазначеними державами укладено Угоду про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво від 1991 р.; Меморандум між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про напрями розвитку економічних зв'язків та лібералізацію двосторонніх торговельно-економічних відносин від 1997 р. тощо [67; 65; 32; 31]. Таким чином, Україна та Угорщина уже з моменту отримання незалежності Україною активно співпрацювати в економічних та торговельних аспектах і їх співробітництво продовжується і сьогодні.

За офіційними даними Міністерства закордонних справ України, за 2018 р. загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Угорщиною зріс у порівнянні з 2017 р. на 19,1 % і склав 3 млрд 152 млн дол. США. При цьому експорт зріс на 26,2 % та склав 1842,7 млн дол. США, імпорт зріс на 10,3 % до 1309,6 млн дол. США. У 2018 р., в порівнянні з показниками

2017 р., український експорт товарів зріс на 24,1 % і склав 1646,3 млн дол. США (3,5 % від загального українського експорту товарів), імпорт зріс на 10,0 % і склав 1267,8 млн дол. США (2,2 % від загального імпорту товарів України) [56]. Таким чином можна відзначити, що співробітництво України з Угорщиною завжди знаходилось на достатньо високому рівні та продовжує активно розвиватись і сьогодні.

Важливо також звернути увагу на ще одну державу-сусіда України – Румунію, яка також є державою-членом ЄС із 2007 р. На сьогодні між Україною та Румунією укладено 58 чинних угод з різних питань. У тому числі, у 1993 р. було укладено Угоду про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України та Торгово-промисловою палатою Румунії, що свідчить про налагодження певних зв'язків між цими державами [66].

Відповідно до офіційних даних, наведених Міністерством закордонних справ України, у 2018 р. обсяг товарообігу між Україною та Румунією становив 1071,91 млн дол. (січень-вересень 2017 р. – 952,25 млн дол.), з якого експорт – 704,91 млн дол. (січень-вересень 2017 р. – 621,26 млн дол.), імпорт – 367,00 млн дол. (січень-вересень 2017 р. – 331,69 млн дол.). У порівнянні з аналогічним періодом 2017 р., в цілому, товарообіг збільшився на 11,16 %, експорт – на 13,5 %, імпорт – на 10,6 % [54].

Отже, потенціал співробітництва між Україною та Румунією, з одного боку, знизився, оскільки Румунія як країна-член ЄС перебуває у вигіднішому становищі, користуючись ресурсами Союзу та можливістю стати інструментом чорноморської політики ЄС. Але, з іншого боку, така ситуація розширює коло та площину взаємодії між Україною та Румунією як на регіональному, так і на загальноєвропейському рівнях. Україна вдало використала свої можливості, звернувши тим самим на себе увагу ЄС та підписавши Угоду про асоціацію. Тому співробітництво з Румунією у торгівлі, на нашу думку, як і з іншими країнами-членами ЄС буде більшою мірою розвиватись. Сьогодні Румунія підтримує територіальну цілісність і європейський шлях України.

Наступною державою, яка потребує свого дослідження виступає Німеччина, яка виступає однією із держав-засновниць ЄС та займає у його рядах провідні позиції. Німеччина також є однією із держав-лідерів у торговельних відносинах між Україною та ЄС. Договірніо-правова база відносин між Україною і Німеччиною складається сьогодні з 89 документів міжнародно-правового характеру, 43 з яких укладені на міждержавному та міжурядовому рівнях. Слід відзначити, що у 2015 р. на підставі Угоди між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про заснування Німецько-Української промислово-торговельної палати було засновано відповідний орган, що також є свідченням щорічного посилення двостороннього співробітництва держав у економічних питаннях [61]. Укладання такої угоди у 2015 р. свідчило про пріоритетність розвитку торговельно-економічних відносин між двома державами, адже завдяки згаданій Угоді збільшилась інституційна складова і було формалізовано визнання України, як важливого торговельного партнера.

За офіційними даними Міністерства закордонних справ України, 2017 р. обсяги двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною зросли на 27,0 % і склали 5,9 млрд дол. США. При цьому експорт зріс на 16,2 % до 1,6 млрд дол. США, водночас темпи зростання імпорту сягнули 31,6 % до позначки у 4,3 млрд дол. США. У сфері торгівлі товарами протягом 9 місяців 2017 р. було досягнуто високих темпів зростання товарообороту [53].

Таким чином можна стверджувати, що на сучасному етапі торговельно-економічні відносини між Україною та державами-членами ЄС розвиваються й надалі також мають потенціал до зміцнення. Можна однозначно стверджувати, що співробітництво з ЄС та набуття чинності Угоди про ЗВТ надали додаткового поштовху до розвитку торговельних відносин з державами-членами ЄС, а сучасні показники імпорту-експорту свідчать про постійне збільшення обсягів відповідного співробітництва.

РОЗДІЛ 3 ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В АСПЕКТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

3.1 Загальна характеристика Угоди про асоціацію у контексті торговельних відносин

Основна регламентація відносин між Україною та ЄС у сфері торгівлі відбувається на основі Угоди про асоціацію. Так, починаючи з 1 січня 2016 р. умови торгівлі між Україною та ЄС регламентуються положеннями розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціації між Україною та ЄС. У період з 1 січня 2016 р. по 31 серпня 2017 р. торговельні питання Угоди про асоціацію перебували в режимі тимчасового застосування. З 1 вересня 2017 р. Угода про асоціацію набула чинності в повному обсязі [62].

Відзначимо, що торговельно-економічна співпраця в межах Угоди про асоціацію передбачає запровадження умов для посиленних економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, і підтримувати зусилля України щодо завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступового наближення законодавства до законодавства ЄС [29, с. 6].

Розділ IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» складається з окремих глав, які регулюють різні аспекти торгівлі та питання, пов'язані з нею. Так, у положеннях розділу врегульовано питання особливостей та правил скасування мит при торгівлі товарами, а також врегульовані окремі засади застосування нетарифних заходів. В Угоді про асоціацію також закріплені положення щодо графіків та умов тарифної лібералізації торгівлі товарами, врегульовано питання експортних мит та механізмів поступового скасування Україною чинних експортних мит. Норми, закріплені у ЗВТ, регулюють питання адміністративного співробітництва з питань виявлення митних співробітництв щодо виявлення митних правопорушень преференційного

режиму або шахрайства та визначено порядок застосування тимчасового призупинення преференційного режиму внаслідок виявлення таких правопорушень.

Слід зазначити, що ЗВТ передбачає лібералізацію торгівлі товарами, послугами та лібералізацію руху капіталу. Відмінною рисою ЗВТ є комплексна програма адаптації секторальних законодавчих та нормативних актів України (транспорт, енергетика, послуги, сільське господарство тощо) до відповідних стандартів ЄС, що дозволяє значною мірою усунути технічні бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечити розширений доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і навпаки – європейських експортерів до українського ринку.

Необхідно відзначити, що окреме питання в Угоді про асоціацію відведене питанню технічних бар'єрів у торгівлі, зокрема питанням підготовки адаптації та застосування технічних регламентів та стандартів щодо оцінки відповідності. Угода про асоціацію передбачає врегулювання питання технічного співробітництва з метою поглиблення технічного співробітництва та вдосконалення системи стандартизації, метрології, акредитації та спрощення доступу до відповідних ринків [62].

Необхідно також наголосити, що Угода про асоціацію приділяє увагу також і особливостям санітарних та фітосанітарних заходів, які можуть прямо чи опосередковано вплинути на здійснення торгівлі між Сторонами. Так, встановлюються принципи прозорості стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, наближення законодавства України до законодавства ЄС у відповідній сфері, механізм визнання стану здоров'я тварин і рослин, статусу шкідників та регіоналізації. Крім того, визначені положення щодо еквівалентності стосовно санітарних та фітосанітарних заходів.

Угода про асоціацію не оминула також питання заснування підприємницької діяльності, торгівлі послугами та електронної торгівлі, зокрема вона врегульовує особливості принципів заснування підприємницької діяльності та застосування національного режиму та режиму найбільшого

сприяння щодо заснування дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб. Серед іншого, положеннями гласи передбачено лібералізацію умов заснування підприємницької діяльності та на нормативному рівні закріплено різницю режимів філій та представництв юридичних осіб, що реєструються у кожній зі Сторін [62].

Відповідно до глави 11 Розділу IV Угоди про асоціацію «Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями» розглянуті важливі аспекти у сфері енергоносіїв, зокрема надано визначення енергетичних товарів, окреслені положення щодо їх транзиту і транспортування, співробітництва у сфері використання інфраструктури передачі та збереження газу, встановлені принципи регулювання цін на енергоносії та уникнення подвійного ціноутворення, встановлена заборона на митні збори та кількісні обмеження на імпорт та експорт енергетичних товарів, врегульовані питання збою у постачанні та несанкціонованого відбору енергетичних товарів. Слід також відзначити, що 11 глава регулює створення та діяльність певного регуляторного органу у питаннях газу та електроенергії, тобто регулює створення інституційного механізму.

Особливого значення набуває питання прозорості у торгівлі, де відповідно до Угоди про асоціацію передбачають створення ефективного законодавчого регулювання для суб'єктів господарської діяльності. Нею встановлені механізми прозорості, які охоплюють публікації заходів загального застосування, надання відповідей на запити, порядок застосування адміністративних заходів, їх перегляд та оскарження, співробітництво для підтримки регулятивної якості та виконання, недопущення дискримінації та застосування прозорих стандартів.

Слід зазначити, що важливим та певною мірою, унікальним складовим торговельної частини Угоди про асоціацію є безпрецедентні форми «інтеграції» на внутрішньому ринку ЄС у сфері послуг/заснування та державних закупівель. У положеннях ст. 88 та ст. 148 Угоди про асоціацію юридичні особи України розглядаються таким же чином, як юридичні особи держав-членів ЄС на основі

принципу національного режиму [63]. Однак, такі форми інтеграції внутрішнього ринку не пропонуються одномоментно безумовно, а враховують сувору обумовленість доступу на ринки й механізми для забезпечення однакового тлумачення і застосування об'єднаного законодавства ЄС.

Положення Угоди про асоціацію у питанні торгівлі містить ряд нових положень, які безпосередньо не пов'язані з обумовленості доступу до ринку. Наприклад, було відзначено, що для лібералізації правил заснування підприємницької діяльності, вперше використовується підхід негативного списку (зокрема, ст. 87 Угоди про асоціацію передбачає винятки зі сфери заснування). Крім того, аналіз положень Угоди про асоціацію щодо державної допомоги (ст. 262-267 Угоди про асоціацію), питань, пов'язаних з торгівлею енергоносіями (ст. 268-280 Угоди про асоціацію) та питання, пов'язані із нормативно-правовою апроксимацією (ст. 322 Угоди про асоціацію), свідчить про те, що вони характеризуються високим рівнем деталізації, що не є притаманним іншим угодам з ЄС [62]. Такі відмінності є досить винятковими. Таким чином, можна зробити висновок про те, що Угода про асоціацію, а особливо частина щодо заснування зони вільної торгівлі, багато в чому схожа на інші угоди з ЄС, за винятком різних форм законодавчого наближення умов доступу до ринків і умовної повної інтеграції в декількох сферах послуг ЄС та заснування й ринку державних закупівель.

На думку видатного українського науковця В. І. Муравйова, у рамках Угоди про асоціацію між ЄС і Україною створений один з найбільш розвинутих механізмів з врегулювання суперечок стосовно функціонування асоціації включно зі створенням зони вільної торгівлі. Способам врегулювання суперечок присвячені окремі розділи Угоди про асоціацію. Серед таких способів можна виокремити консультації, арбітраж, посередництво, вирішення спорів в Раді асоціації, взаємне погодження. Звернення до відповідного способу врегулювання спорів залежить від сфери функціонування Угоди про асоціацію. Окремі її розділи присвячені способам врегулювання суперечок стосовно виконання та тлумачення положень про створення зони вільної торгівлі. При вирішенні

суперечок, що виникають у зв'язку з функціонуванням в рамках асоціації зони вільної торгівлі, застосовуються консультації, арбітраж та посередництво [36, с. 70].

Таким чином можна стверджувати, що Угода про асоціацію у питанні торгівлі є глибоким та ґрунтовним документом, який регулює питання торгівлі та спільні із нею питання, а також особливості механізмів діяльності інститутів, передбачених Угодою про асоціацію. Крім того, Угода про асоціацію передбачає створення зони вільної торгівлі, яка має велике значення для української економіки. В цілому, перспективи торгівлі за Угодою про асоціацію є високими.

3.2 Особливості надання преференційного режиму для українських товарів на території Європейського Союзу

Слід відзначити, що загалом торгівля для кожної держави світу є важливим елементом для розвитку їх економіки. Не є виключенням і Україна, яка налагодила торгівлю з ЄС та продовжує удосконалювати відповідне питання. Зокрема, з 1 січня 2016 р. розпочалося тимчасове застосування Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Одночасно завершив свою дію режим автономних торговельних преференцій ЄС для України, започаткований 3 квітня 2014 р., в рамках якого в односторонньому порядку українському експорту надавався доступ до ринку ЄС. З 1 вересня 2017 р. Угода про асоціацію між Україною та ЄС набрала чинності в повному обсязі. Створення зони вільної торгівлі передбачило надання певним видам українських товарів преференційного режиму на території ЄС. Загалом слід відзначити, що відповідні відносини є позитивом для України, адже Угода про асоціацію відкрила для українських товарів та послуг один з найбільших ринків у світі, що охоплює 28 країн та близько 500 мільйонів потенційних споживачів.

Відзначимо, що за своєю суттю, автономні торговельні преференції є односторонньою імплементацією Європейським Союзом своїх зобов'язань у

межах зони вільної торгівлі. Можна виокремити три основні складові елементи відповідних преференцій. По-перше, ЄС скасовує ввізні мита для товарів з України відповідно до тарифного розкладу застосування зони вільної торгівлі. По-друге, застосовується низка тарифних квот на ряд сільськогосподарських та продовольчих товарів у обсягах, що передбачаються першим роком імплементації положень щодо зони вільної торгівлі. По-третє, експорт із використанням режиму автономних торговельних преференцій можливий лише за наявності преференційного сертифіката походження товару EUR.1 [1]. Зазначимо, що сертифікат походження товару EUR.1 являє собою документ, який видається посадовою особою митниці Державної фіскальної служби під час здійснення експорту товару (-ів) за місцем здійснення його (їх) митного оформлення або після експорту товару(ів) за місцем здійснення митного оформлення товару (-ів) або за місцем державної реєстрації експортера. Термін дії зазначеного сертифіката складає чотири місяці. Сертифікат заповнюється експортером на одну партію товарів, як правило, англійською мовою або однією з мов, якими укладено угоди про вільну торгівлю [45].

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок ввізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони. Вільна торгівля з ЄС – це можливість: виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу; конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України; збільшення кола потенційних споживачів української продукції; спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС; зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фітосанітарних заходів; покращення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо;

збереження суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньоекономічної політики [19].

Існуючі тарифи ЄС для промислових товарів, що експортуються з України, будуть скасовані негайно для 94,7 % товарних груп. Для невеликої кількості решти товарів тарифи будуть скасовані після завершення перехідного періоду [14]. Наприклад, перехідний період запроваджується для обмеженої кількості мінеральних продуктів (три роки), продукції хімічної промисловості (до п'яти років), добрив (до семи років), виробів із дерева (до п'яти років), взуття (до п'яти років) і деяких видів виробів із міді (п'ять років), і виробів з алюмінію (сім років). Важливо зазначити, що лібералізація тарифів для автомобілів і більшості вантажних транспортних засобів буде проведена лише через сім років

Слід наголосити, що з 1 жовтня 2017 р. набрав чинності Регламент 2017/1566 Європейського Союзу про надання Україні додаткових торговельних преференцій на низку українських аграрних товарів відповідно до положень якого Україна отримає низку додаткових преференцій на українські аграрні товари. Особливо відзначимо, що час дії регламенту 3 роки, тобто, відповідні положення будуть діяти до 2020 р. Відповідно до документа, додаткові квоти вже діють на 5 позицій українських агротоварів: мед, виноградний сік, ячмінна крупа та борошно, обробленні томати, овес. Але, окрім того, у 2017 році також відбулось планове збільшення обсягів імпорتنних тарифних квот (англ. Tariff Rate Quotas) для 18 позицій українських аграрних товарів. А з 1 січня 2018 р. також почнуть діяти додаткові преференції на зернові товари, зокрема пшеницю, кукурудзу та ячмінь [76].

Положення Регламенту також передбачають, що з 1 жовтня 2017 р. Україна бере на себе зобов'язання утриматись від введення нових мит або зборів з рівноцінною дією та нових кількісних обмежень або заходів, що мають еквівалентний ефект для імпорту, що походить з Союзу, або від підвищення існуючих рівнів мита або зборів або від запровадження будь-яких інших обмежень, включаючи дискримінаційні внутрішні адміністративні заходи [76].

Тобто, положення щодо тарифних зборів та митних заходів діють як для України, так і для ЄС.

Серед квот, що розподіляються за принципом «перший прийшов – перший отримав», найбільшими є: спирт етиловий – 27000 тонн/рік, цукор – 20070 тонн/рік, висівки та кормове борошно – 16000 тонн/рік, по 10000 тонн/рік – глюкоза та фруктоза, крохмаль, томати, виноградний та яблучний соки. Найбільшими квотами, що розподіляються з використанням системи імпорتنих ліцензій, можемо виділити пшеницю м'яку та пшеничне борошно – 950000 тонн/рік, кукурудзу та кукурудзяне борошно – 400000 тонн/рік, а також ячмінь та ячмінне борошно – 250000 тонн/рік. Зазначимо, що українські експортери можуть скористатись вище наведеними можливостями лібералізованого доступу на ринок ЄС у межах автономних торговельних преференцій лише за наявності вищезгаданого преференційного сертифіката походження товару EUR.1 (або декларації про походження товару для невеликих партій, що за вартістю не перевищують 6000 євро).

Як зазначила тимчасово виконуючий обов'язки Міністра аграрної політики та продовольства України О. В. Трофімцева: «Всі ці поступові зростання об'ємів торговельних преференцій для української продукції є додатковими можливостями для наших експортерів на європейському ринку. Але я відмічу в черговий раз, що українські експортери успішно поставляють свою продукцію до ринків ЄС в значних обсягах і поза межами імпорتنих тарифних квот. Сьогодні 287 українських підприємств отримали право доступу до європейського ринку, в тому числі 107 експортують на цей ринок харчову продукцію для споживання людиною» [59]. Тобто, можна стверджувати, що Україна веде активну співпрацю з ЄС в аспекті імпорту товарів, незалежно від надання відповідних преференцій.

Як зазначають дослідники з ЄС М. Емерсон та В. Мовчан, прийняття європейських технічних стандартів для промислових, сільськогосподарських і продовольчих товарів має життєво важливе значення для модернізації й підвищення конкурентоспроможності економіки. Україна визначила стратегію,

спрямовану на усунення технічних бар'єрів у торгівлі з ЄС шляхом приведення свого законодавства у відповідність до основних директив ЄС і прийняття дуже великої кількості стандартів ЄС.

На думку українського дослідника Я. А. Жаліло, наразі провідну роль у розвитку торговельних відносин України та ЄС відіграватимуть не митно-тарифні, а інституційні чинники, які заохочуватимуть, або перешкоджатимуть співпраці. Зокрема, в уже згаданому опитуванні серед перешкод, які не дозволять повністю скористатись перевагами ЗВТ, керівники компаній називали неспроможність швидко адаптувати продукцію до стандартів ЄС, відсутність партнерів в країнах ЄС, недостатність знань про законодавство ЄС та про ринок ЄС. Таким чином, вступ у дію Угоди про асоціацію в частині формування зони вільної торгівлі актуалізує завдання максимальної реалізації позитивного потенціалу полегшення доступу українських компаній до європейських ринків, зміцнення конкурентоспроможності національної економіки в міру послідовного спрощення доступу європейських товарів на внутрішній ринок України, створення умов для взаємовигідної економічної кооперації [15, с. 87].

Таким чином, асиметричне введення додаткових торговельних преференцій з боку ЄС щодо відкриття ринків ЄС для українських товарів, варто розглядати як суттєвий поштовх економіці України, що має заощадити вітчизняним виробникам і експортерам до 500 млн євро на рік. Результати торгівлі з ЄС 2014-2018 рр. підтверджують відчутний позитивний ефект від скасування мит ЄС в односторонньому порядку. Хоча в економічному плані затримка Україною в реалізації Угоди про асоціацію з ЄС може мати помірний позитивний ефект для підірваної вітчизняної економіки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, розглянувши питання «Правове регулювання торгівельних відносин між Україною та ЄС» можливо зробити наступні узагальнення та пропозиції:

- Інтеграція є складним, багатостороннім і часто суперечливим явищем. Попри те, що інтеграція є наслідком усвідомлення необхідності спільного розв'язання проблем сучасності, вона, з одного боку, створює умови для формування інтернаціональних політичних інститутів, а з іншого – може призвести до протистояння різних соціально-політичних сил, партій, держав, цивілізацій. Теоретичні засади інтеграції мали значний вплив на формування програм різноманітних міжнародних союзів. Існує багато концепцій європейської інтеграції, що характеризують різні її аспекти. Зокрема, це федералізм, функціоналізм, неофункціоналізм, транзакціоналізм тощо. Наразі євроінтеграція характеризується ускладненими й багаторівневими взаємодіями інституцій ЄС з національними урядами й саме тому теоретичне визначення майбутнього ЄС знову стало одним з найбільш важливих дослідницьких завдань сьогодення

- Становлення ЄС розпочалось у 1946 р., коли У. Черчилль у його виступі у Цюриху (Швейцарія) закликав до створення Сполучених Штатів Європи. Першим документом, який заклав основу ЄС був Паризький договір 1951 р. про Європейське співтовариство вугілля та сталі. У 1987 р. було підписано Єдиний Європейський акт, метою якого було усунути всі тарифні й нетарифні обмеження в торгівлі послугами та товарами, ліквідувати різного роду обмеження на міждержавне пересування капіталу усередині ЄС, а також введення визнання взаємно фінансових ліцензій. Уже у 1992 р. був підписаний Маастрихтський договір, який набрав чинності 1 листопада 1993 р. Цей договір фактично вніс зміни до Римського договору про ЄЕС і став установчим договором про ЄС. Наразі ж Європейський Союз функціонує на основі Лісабонського договору 2007 р., до складу якого фактично входять три документи: Договір про ЄС, Договір про функціонування ЄС та Хартія

основних прав ЄС. Ці документи мають однакову юридичну силу і є основою функціонування ЄС.

- Співпраця України з Європейським Союзом розпочалась у 1991 р. із проголошенням незалежності. У 2014 р. була підписана Угода про асоціацію, яка сьогодні є ключовим нормативно – правовим базисом співробітництва України з ЄС. За своїм обсягом і тематичним охопленням вона є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором із третьою країною, будь-коли укладеним Європейським Союзом. У довгостроковій перспективі угода має підвищити конкурентоспроможність товарів, що виробляються в Україні, а відтак, підвищити обсяг експорту на всесвітніх ринках.

- Торгівля посідає одне із найважливіших місць у діяльності ЄС та відноситься правом Європейського Союзу до спільної торговельної політики, під якою варто розуміти сукупність норм, які регулюють торгівлю країн-членів ЄС з третіми країнами. Вперше термін «спільна торговельна політика» був закріплений у Договорі про ЄЕС від 1957 р. та надалі роз'яснений практикою Суду ЄС. На сучасному етапі розвитку діє Лісабонський договір від 2007 р., у якому акцент робиться на сприянні гармонійному розвитку світової торгівлі, залученні іноземних інвестицій, а також скасуванні митних та інших бар'єрів для торгівлі. Окрім торгівлі товарами та послугами окремо виділяються торгові аспекти прав інтелектуальної власності та прями іноземні інвестиції.

Розрізняють два види спільної торговельної політики ЄС: автономну та договірну. Автономна політика полягає у виробленні односторонніх положень Радою ЄС, дія яких поширюється тільки на країни-члени. У свою чергу договірна політика стосується дво- або багатосторонніх угод між ЄС і торговельними партнерами. Спільна торговельна політика базується на єдиних принципах щодо тарифних ставок, укладання тарифних і торговельних угод, уніфікації заходів з лібералізації, експортної політики та заходів із захисту торгівлі, зокрема й тих, що були прийняті у випадку демпінгу та субсидування.

Основним принципом торговельної політики вважається «принцип відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією».

- Торгівля ЄС та України в цілому існувала на усіх етапах незалежності України, однак тільки протягом останніх п'яти років стала набувати широких масштабів. Зокрема, протягом 2018 р. Європейський Союз залишався ключовим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 41,1% від загального обсягу торгівлі України. Одностороннє відкриття ринків ЄС почало функціонувати з травня 2014 р. та зумовило скасування чи зменшення тарифів з експорту промислових товарів та сільськогосподарської продукції України. У 2016 р. почалось впровадження поглибленої ЗВТ з ЄС. Поглиблена та всеосяжна угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС є широкомасштабною за змістом торговельною угодою, яка спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС.

- Найбільші експортні постачання товарів Україна здійснювала до Італії, Польщі, Німеччини, Іспанії, Угорщини та Нідерландів. Найбільші імпорتنі постачання товарів серед країн ЄС здійснювалися з Німеччини, Польщі та Угорщини. Найбільші торговельно-економічні відносини встановлені між Україною та сусідніми державами (Польща, Угорщина, Румунія), а також Німеччиною. Зазначені держави підтримують зусилля України пов'язані із наближенням до ЄС та можливим майбутнім членством у цьому об'єднанні. Вважаємо, що для подальшого їхнього співробітництва потрібне вдосконалення договірних регулювань деяких питань, пов'язаних з економічним співробітництвом та торгівлею.

- Регламентація відносин між Україною та ЄС у сфері торгівлі відбувається на основі Угоди про асоціацію, у якій передбачений окремий

розділ, присвячений питанням торгівлі. Торговельно-економічна співпраця в межах Угоди про асоціацію передбачає запровадження умов для посиленних економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС і підтримувати зусилля України щодо завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступового наближення до законодавства ЄС. Унікальним складовим торговельної частини Угоди про асоціацію є безпрецедентні форми «інтеграції» на внутрішньому ринку ЄС у сфері послуг та державних закупівель, адже за Угодою про асоціацію юридичні особи України розглядаються таким же чином, як і юридичні особи держав-членів ЄС на основі принципу національного режиму.

- Асиметричне введення додаткових торговельних преференцій з боку ЄС щодо відкриття ринків ЄС для українських товарів, варто розглядати як суттєвий поштовх економіці України, що має заощадити вітчизняним виробникам і експортерам до 500 млн євро на рік. Результати торгівлі з ЄС 2014-2018 рр. підтверджують відчутний позитивний ефект від скасування мит ЄС в односторонньому порядку. Хоча в економічному плані затримка Україною в реалізації Угоди про асоціацію з ЄС може мати помірний позитивний ефект для підірваної вітчизняної економіки.

Пропонуємо визначити спільну торговельну політику ЄС як сукупність правових норм, які регулюють особливості торговельної діяльності ЄС із третіми країнами.

Реалізовувати заходи у контексті конкурентоспроможності України на ринку ЄС необхідно за п'ятьма напрямів: гармонізація вимог до якості та безпеки товару відповідно до стандартів ЄС; збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників; налагодження сучасної інфраструктури вітчизняного ринку; налагодження співпраці між виробниками та науковими та дослідними установами; використання позитивного досвіду країн ЄС у напрямі зміцнення конкурентоспроможності виробників на зовнішніх ринках.

Для поглиблення та розвитку двостороннього торговельного співробітництва України з державами-членами ЄС, необхідно вдосконалити правову базу регулювання питань, пов'язаних з економічним співробітництвом та торгівлею шляхом укладання договорів з торговельних питань із державами-членами ЄС.

Інтеграцію України необхідно супроводжувати не тільки правовим та інституційним зближенням із ЄС, але і активною співпрацею з іншими країнами, міжнародними організаціями, державними й громадськими установами іноземних держав, приватними установами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автономні торговельні преференції ЄС: вплив на український експорт. Дослідження підготовлене в рамках проекту «Порядок денний імплементації економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». 2015. URL: [http://www.ier.com.ua/files//publications/Books/PP %20on %20ATP_ua.pdf](http://www.ier.com.ua/files//publications/Books/PP%20on%20ATP_ua.pdf) (дата звернення: 21.09.2019).
2. Анакіна Т. Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. Вісник Національної академії правових наук України, 2013. № 4. С. 123–132.
3. Артёмов В. І. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз: навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2007. 380 с.
4. Балежентіс А., Яценко О. А. Асиметрії торговельної інтеграції України та ЄС. Міжнародна економічна політика. 2018. № 1(28). С. 32-62.
5. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. URL: <http://goo.gl/Xf7oab> (дата звернення 18.05.2019).
6. Власюк Т. О. Особливості зовнішньоторговельних відносин України з ЄС: ризики та потенційні стимули. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 10. С. 86-90.
7. Галазюк Н.М. Передумови та шляхи інтеграції України до європейських структур. URL: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Politologia/70635.doc.htm (дата звернення: 18.05.2019).
8. Гончаров О. В. Італійсько-українські економічні відносини: проблеми та перспективи розвитку. Світове господарство та міжнародні економічні відносини. 2013. № 2. С. 62-69.
9. Горюнова Є. О. Євроінтеграція: навч. посібник. К.: Академвидав, 2013. 224 с.
10. Довжук О. В. Правові засади співробітництва між Україною та ЄС в сфері юстиції, свободи, безпеки та руху осіб. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 125. С. 95-105.

11. Дугієнко Н. О., Шевчук В. С. Сучасний стан українсько-польського співробітництва у сфері торгівлі та інвестицій. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2017. № 3. С. 86-92.
12. Експорт-імпорт регіонів України у торгівлі товарами з країнами СНД та ЄС у 2016 році. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2019).
13. Емерсон М., Мовчан В. та ін. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? Київ: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2016. 267 с.
14. Європейська Комісія, «Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між ЄС та Україною», 2013. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150981.pdf (дата звернення: 20.09.2019).
15. Жаліло Я. А. Угода про асоціацію як інституційний чинник структурних змін торговельних відносин України та ЄС. Інтеграція без членства. Потенціал і межі асоціації України з ЄС. 2017. С. 80-93.
16. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance-status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf (дата звернення 18.05.2019).
17. Зібрання актів європейського права. К.: Ред. журн. «Право України», 2013. – (Дод. до юрид. журн. «Право України»). Вип. 2: Європейський Союз. упоряд. К. В. Смирнова; за заг. ред. В. І. Муравйова. 2013. 1064 с.
18. Зінчук С. Сучасний стан українсько-словацького співробітництва в економічній сфері. Волинський інститут економіки та менеджменту. URL: <http://viem.edu.ua/секція-5-гуманітарні-науки-в-контексті/сучасний-стан-українсько-словацьког/> (дата звернення: 04.09.2019).
19. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm> (дата звернення: 20.09.2019).

20. Капіца Ю. Особливості концепцій європейської інтеграції, наук. видання. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2011. С. 105-107
21. Кашкин С. Ю., Четвериков А. О. Право Европейского Союза. М.: Юристъ, 2013. 925 с.
22. Кіш Є. Б. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції. Політичний менеджмент. 2004. № 6 (9). С. 103-114.
23. Копійка В. В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна. К.: Юрид. думка 2005. 448 с.
24. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 448 с.
25. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 147 с.
26. Костюченко Я. М. Основні елементи та особливості Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (у порівняльному аспекті). Журнал європейського і порівняльного права, 2016. Вип. 4. С. 31-38.
27. Кривоногова А. В. Історія української євроінтеграції: відносини між Україною та ЄС. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11329/1/Krivonogova__%20386-391.pdf (дата звернення: 18.05.2019)
28. Кузьмінов С.В. Роль експорту як фактора економічного зростання в умовах глобалізації. Економіка та держава. 2014. № 4. С. 6-10.
29. Кузьо М., Черніков Д., Павлюк С., Хорольський Р. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. К.: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2015. 52 с.
30. Манаєнко І. М., Подвальна В. В. Тенденції торгівельно-економічної співпраці України та Німеччини. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2017. Вип. 6. С. 43-47.

31. Меморандум між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про напрями розвитку економічних зв'язків та лібералізацію двосторонніх торговельно-економічних відносин, 11.11.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_082
32. Меморандум про напрями партнерства і співробітництва між Україною і Угорською Республікою у сфері торговельно-економічних зв'язків, 08.12.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_082 (дата звернення: 05.09.2019).
33. Менеджмент європейської економічної інтеграції: підручник. За ред. С.М. Писаренко. К.: Знання, 2012. 373 с.
34. Микієвич М. М. Міжнародно-правові аспекти співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. С. 186-196.
35. Міжрегіональне співробітництво України та Словаччини. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/regions> (дата звернення: 04.09.2019).
36. Муравйов В. І., Микієвич М. М. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. К.: Ін Юре, 2015. 408 с.
37. Непрядкін Н. В. Особливості й перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України і ЄС сільськогосподарською продукцією. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2018. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Випуск 7. С. 60-65.
38. Олійник О. Сучасний стан українсько-польського співробітництва в економічній сфері. Волинський інститут економіки та менеджменту. URL: <http://viem.edu.ua/сучасний-стан-українсько-польського/> (дата звернення: 04.09.2019).
39. Писаренко С. М., Горін Н. В., Українець Л. А. та ін. Менеджмент європейської економічної інтеграції: підручник за ред. С.М. Писаренко. К.: Знання, 2012. 373 с.
40. Побоченко Л. М., Любарцева К. Д. Аналіз торговельно-економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу. URL:

<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5899/6649> (дата звернення: 04.09.2019).

41. Покришка Д. Торговельні відносини України з Європейським Союзом в умовах глобальної невизначеності. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1 (22). С. 18–31.
42. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію: Закон України № 994_990 від 20.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990 (дата звернення: 18.05.2019).
43. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К.: Смолоскип, 2002. 168 с.
44. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України № 2411-VI від 01.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 18.05.2019).
45. Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення (походження) товару EUR.1. Наказ Міністерства фінансів України № 950 від 20.11.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1563-17> (дата звернення: 20.09.2019).
46. Романенко В. А., Лебедева Л. В. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 71-77.
47. Рябінін Є. Процеси інтеграції у ХХ столітті: основні концепції їх вивчення. Політичний менеджмент. 2006. № 5. С. 122-130.
48. Сібекіна А. Ю. Різновиди асоційованих формувань та реальність укладення угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. URL: http://usufit.edu.ua/images/document/ZT_4_5_2010/4_10_15.pdf (дата звернення: 18.05.2019).
49. Сокур О. В. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів. Актуальні проблеми політики. 2015. № 55. С. 50-58.
50. Степанова І. С. Функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС як результат активізації інтеграційних процесів. Агросвіт. 2016. № 1-2. С. 41-46.

51. Торговельно-економічне співробітництво з Республікою Польща. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/trade> (дата звернення: 04.09.2019).
52. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Італією. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade> (дата звернення: 04.09.2019).
53. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Німеччиною. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade> (дата звернення: 04.09.2019).
54. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Румунією. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/trade> (дата звернення: 04.09.2019).
55. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Словаччиною. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/trade> (дата звернення: 04.09.2019).
56. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Угорщиною. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/ua/ukraine-hu/trade> (дата звернення: 05.09.2019).
57. Торговельно-економічне співробітництво Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союз та Європейському Співтоваристві атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade> (дата звернення: 02.09.2019).
58. Тохтамиш Т. О., Ягольницький О. А., Овчиннікова М. А. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами Європейського Союзу. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2018. Вип. 23. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/11.pdf> (дата звернення: 04.09.2019).
59. Трофімцева О. Імпорتنі тарифні квоти ЄС будуть планово збільшуватись для 18 українських товарних груп протягом 5 років. Урядовий портал. Єдиний веб-

портал органів виконавчої влади України. 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250328483> (дата звернення: 21.09.2019).

60. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво: Закон України № 994_954 від 04.12.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_954 (дата звернення: 18.05.2019).
61. Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про заснування Німецько-Української промислово-торговельної палат від 23.10.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_092 (дата звернення: 04.09.2019).
62. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 984_011 від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 18.05.2019).
63. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: короткий аналіз. Євроінтеграційний портал. 2017. URL: <https://eu-ua.org/uhoda-pro-asotsiatsiiu> (дата звернення: 18.05.2019).
64. Угода про партнерство та співробітництво, 14.06.1994. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (дата звернення: 18.05.2019).
65. Угода про співробітництво між Міністерством зовнішніх економічних зв'язків України та Міністерством промисловості та торгівлі Угорської Республіки, 11.10.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_061 (дата звернення: 05.09.2019).
66. Угода про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України та Торгово-промисловою палатою Румунії, 11.05.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_033 (дата звернення: 05.09.2019).
67. Угода про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво, 31.05.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_006 (дата звернення: 05.09.2019).
68. Хейліер М., Пятницький В. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю Роз'яснення переваг поглибленої та всеосяжної

- угоди про вільну торгівлю (ЗВТ+) між Україною та ЄС. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. 2013. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=b9e3a4cc-7fd7-4d46-a54f-9111a6bd5b9a> (дата звернення: 04.09.2019).
69. Шпакович О. Особливості концепції європейської інтеграції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012. № 38/39. С. 105-107.
70. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Х.: Право, 2013. 760 с.
71. Balassa B. The Theory of Economic Integration. Homewood, Illinois: Richard D. Irvin, 1961. 304 p.
72. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union – Consolidated version of the Treaty on European Union – Protocols – Declarations annexed to the Final Act of the Intergovernmental Conference which adopted the Treaty of Lisbon, 13.12.2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT> (дата звернення: 02.09.2019).
73. Emerson M. Deepening EU-Ukrainian Relations. Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels Institute for Economic Research and Policy Consulting (IER), Kyiv; Rowman & Littlefield International, London. URL: <http://www.3dcftas.eu/system/tdf/Ukraine%20e-version%20with%20covers.pdf?file=1&type=node&id=242&force=> (дата звернення: 02.09.2019).
74. Moravcsik A. Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics, International Organization, vol. 51, № 4. P. 513-553.
75. Opinion 1/78 given pursuant to the second subparagraph of Article 228(1) of the EEC Treaty - International Agreement on Natural Rubber, 04.10.1979. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61978CV0001> (дата звернення: 02.09.2019).
76. Regulation (EU) 2017/1566 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on the introduction of temporary autonomous trade measures for

Ukraine supplementing the trade concessions available under the Association Agreement, 13.09.2017. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32017R1566> (дата звернення: 20.09.2019).

77. The Single European Act, 17.02.1986. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:11986U/TXT> (дата звернення: 02.09.2019).

78. Treaty establishing the European Atomic Energy Community, 25.03.1957. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11957A/TXT> (дата звернення: 02.09.2019).

79. Treaty establishing the European Economic Community, 25.05.1957. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX %3A11992E %2FTXT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11992E%2FTXT) (дата звернення: 02.09.2019).

80. Treaty of Amsterdam Amending the Treaty on European Union, the Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts, 02.10.1997. URL: <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf> (дата звернення: 02.09.2019).

81. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, 26.02.2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT> (дата звернення: 02.09.2019).

82. Treaty on European Union, 07.02.1992. URL: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf (дата звернення: 02.09.2019)